

Μέρος Α΄

Ιστορία, φιλοσοφία
και αισθητική του κήπου

Οι καθιστικοί χώροι ενός πάρκου πρέπει να προσφέρουν ερεθίσματα σε όλες τις αισθήσεις αλλά κυρίως στην όραση και μετά στην όσφρηση.

Ιστορική Εξέλιξη

Από την Κηποτεχνία στην Αρχιτεκτονική Τοπίου

Η ιστορία του κήπου είναι τόσο παλιά όσο και η ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού.

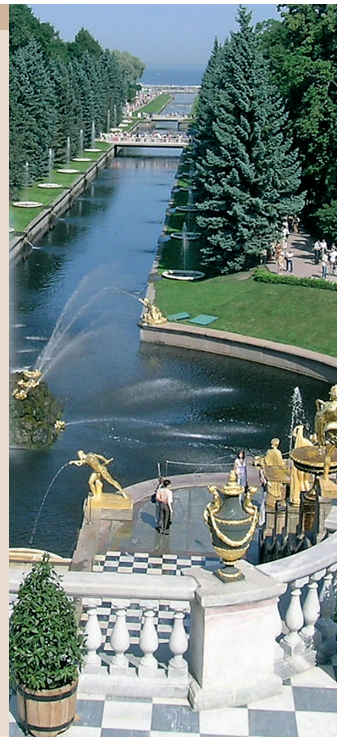
Ο πρωτόγονος άνθρωπος μόλις σταμάτησε να κυνηγά για να εξασφαλίσει τη βασική του τροφή, το κρέας, άρχισε την καλλιέργεια της γης. Η δραστηριότητα αυτή τον οδήγησε να αναζητήσει καινούργια είδη φυτών για διατροφή, για φαρμακευτικούς και θεραπευτικούς σκοπούς, για τη βαφή των υλικών από τα οποία θα έφτιαχνε τα ρούχα του, τη συντήρηση των τροφών κ.λπ., ενώ ταυτόχρονα η προσπάθεια της παραγωγής τού έδωσε τις πρώτες αφορμές για κάποια πρωτόγονη καλλιεργητική τεχνική, για τη θεμελιώδη ιδιοκτησία του χώρου όπου την ασκούσε. Τον περιφράσσει και τον προστατεύει για να τον καλλιεργήσει ατομικά ή ομαδικά με την οικογένεια ή με τη φυλή στην οποία ανήκει.

Η αρχική ιδέα του κήπου που χαρακτηρίζεται ως χώρος καθαρά ωφελιμιστικής δραστηριότητας έχει πλέον γεννηθεί και αρχίζουν να διακρίνονται τα πρώτα στοιχεία ότι ο κήπος θα εξελιχθεί στο χώρο που θα χαρίσει στον

άνθρωπο παράλληλα με την ψυχική απόλαυση και την αισθητική ικανοποίηση.

Αυτό συμβαίνει όταν ο κήπος αρχίζει να αποκτήσει άμεση και στενή σχέση με τη θρησκευτική τελετουργία αλλά και τη μυθολογία κάθε λαού, δεδομένου ότι αρχικά συνδέεται με τους χώρους λατρείας. Κάθε θρησκεία έχει τον μυθικό της κήπο, όπως η Εδέμ της χριστιανικής θρησκείας (όπου ο Δημιουργός εγκαθιστά τους πρωτόπλαστους), ο Μωαμεθανικός Παράδεισος, η Εριντού των Ασσυρίων, ο Ινδικός Ιντα-Βάστρα κ.ά. Οι κλασικοί, επίσης, ποιητές όπως ο Όμηρος και ο Βιργίλιος αναφέρονται στους μυθικούς κήπους. Ταυτόχρονα, όμως, είναι και ο χώρος παραγωγής τροφής, ώστε ο κήπος να αποτελεί δεσμό μεταξύ φυσικών και πνευματικών αναγκών, αλληλεξάρτησης φυσικών και πνευματικών αναζητήσεων.

Η ιστορία αυτού του χώρου συναρτάται με και επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες και μεταβολές μέχρι να καταλήξει στη μορφή και λειτουργία που προσέλαβε από τον Μεσαίωνα μέχρι σήμερα.

Η εξέλιξη της κηποτεχνίας στον Δυτικό κόσμο

Αν θα ασχοληθούμε με την εκτενή περιγραφή της εξέλιξης της κηποτεχνίας σε όλο τον κόσμο αλλά μόνο στον Δυτικό, δεδομένου ότι οι φιλοσοφικές αρχές της Δύσεως επηρέασαν τη σημερινή ελληνική πραγματικότητα, αλλά και η ελληνική παιδεία (Μυθολογία, Ιστορία, Φιλοσοφία) έδωσε στοιχεία διαχρονικά για την εξελικτική ανάπτυξη της τοπιολογίας γενικότερα στη Δύση μέχρι σήμερα.

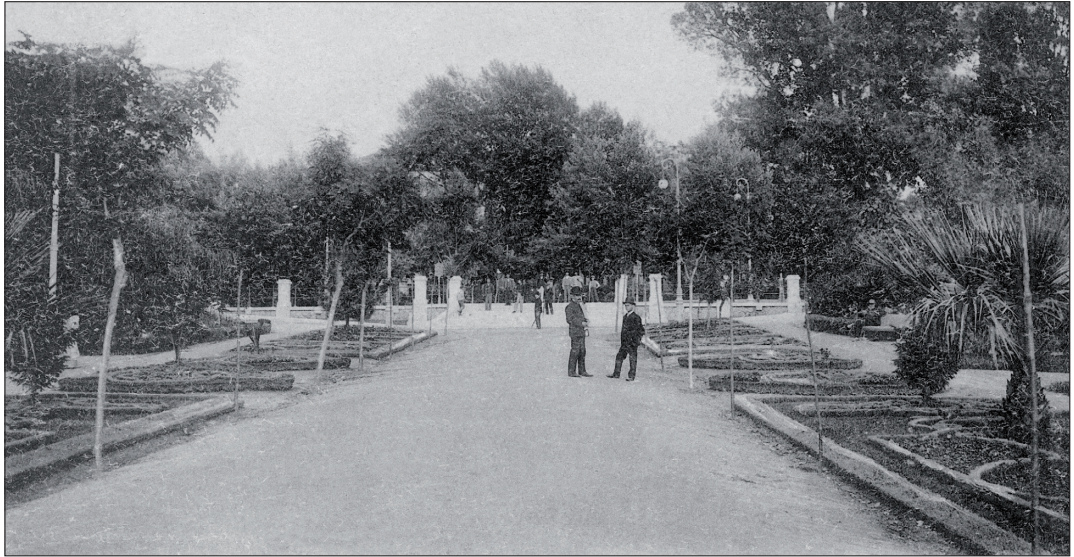
Η αρχαιότερη και οπωσδήποτε πιο αρχέγονη μορφή κήπου εμφανίζεται ιστορικά στην Αίγυπτο, όπου ο καλλιεργούμενος χώρος φυλάσσεται και προστατεύεται από τους τρίτους (περίφραξη για την ταυτότητα της ιδιοκτησίας), τροφοδοτείται με νερό (πηγή κάθε ζωής), αποκτά χώρους σκιάς (απόλαυση, αντιμετώπιση των σκληρών κλιματικών συνθηκών της ερήμου και ανάπαυση) και είναι ο ιδιαίτερος χώρος όπου εξασφαλίζεται η παραγωγή καρπών και άλλων προϊόντων (ωφελιμιστική παραγωγή διατροφής).

Η σχηματοποίηση του κήπου εμπνέεται και καθοδηγείται από τη χάραξη των αρδευτικών καναλιών που φέρνουν το νερό του ζωοδότη Νείλου. Το αρχικό αυτό μοντέλο θα αποτελέσει την πηγή εμπνεύσεως και εξέλιξης του κήπου για τα επόμενα 3000 χρόνια τόσο στον ευρωπαϊκό όσο και στον ασιατικό χώρο.

Η εξέλιξη αυτή, έχει ως κέντρο την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, και θα ακολουθήσει τέσσερις τάσεις που ακολουθούν ανεξάρτητους ή/και παραλλήλους ακόμη και αλληλοτεμνόμενους πολλές φορές άξονες κατευθύνσεως στη διάδοσή τους.

Το Άλσος της Κηφισιάς
στις αρχές του 20ού
αιώνα.

Η πρώτη τάση αναπτύσσεται προς την ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Ασίας. Στη Μεσοποταμία οι Σουμέριοι το 3000 π.Χ. παρέχουν την αρχαιότερη περιγραφή των ιδιοτήτων των φυτών σε πινακίδα, οι Βαβυλώνιοι δημιουργούν το μύθο των κρεμαστών κήπων των ανακτόρων τους που θεωρήθηκαν και ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου. Παράλληλα, οι Ασσύριοι πιστεύουν ότι το υπέρτατο σύμβολο της αιώνιας ζωής είναι το δένδρο που υψώνεται δίπλα στο ποτάμι, ενώ στην Περσία υλοποιούν τα πρώτα σχέδια κήπων με την ανάπτυξη των εντυπωσιακών δενδροστοιχιών και των μεγαλόπρεπων ανακτορικών κήπων. Από την ελληνική μάλιστα μετάφραση της περσικής λέξης **pardez** (πάρκο-κήπος) ή της εβραϊκής **pardes** προκύπτει η λέξη **παράδεισος**. Η Παλαιά Διαθήκη διακρίνει τον «κήπον λαχάνιας» και τον «ανθόκηπον».

Μία δεύτερη τάση απλώνεται από την Ελλάδα και διαχέεται στη Ρώμη μέσω της οποίας φθάνει στην Ευρώπη και στην Αμερική.

Η τρίτη μέσω της Ινδίας εξαπλώνεται στη Νοτιοανατολική Ασία – Κεϋλάνη, Σιάμ, Θιβέτ και μέσω Μογγολίας φθάνει στην Ιαπωνία όπου και εξελίσσεται στηριγμένη στις αρχές του Ζεν με την ονομασία «ο κήπος του ξηρού τοπίου» ή Karesansui που όμως θα πάρει πολλά στοιχεία και από την Κίνα.

Η τέταρτη τέλος βρίσκει γόνιμο έδαφος και αναπτύσσεται στην αχανή Κίνα. Οι τρεις βασικές θρησκείες της χώρας αυτής (κομφουκιανισμός, ταισμός, βουδισμός) με την κοινή παραδοχή και διδασκαλία για την ευλάβεια που πρέπει να τρέφει ο άνθρωπος για τη φύση βάζουν στέρεες βάσεις στην αγάπη και το σεβασμό για το

περιβάλλον και τη φύση που εκφράζονται με την ανάπτυξη και την εξέλιξη της κηποτεχνίας. Ο βράχος, η πέτρα και το νερό θεωρούνται τα βασικά στοιχεία δομής του κήπου.

Στην Ελλάδα, που ήταν η περιοχή μεταλαμπαδεύσεως των γνώσεων από τη νοτιοανατολική Μεσόγειο και Μέση Ανατολή, η πολιτισμική ανάπτυξη συμπεριέλαβε, αλλά και επηρέασε, ουσιαστικά, την κηποτεχνία, ώστε από την κοιτίδα της στην Αίγυπτο να μεταφερθεί στην Ρώμη εμπλουτισμένη τόσο με τεχνικά στοιχεία (π.χ. η λατρεία του Άδωνη και η τελετουργία της οδηγεί τους πιστούς για πρώτη φορά στην καλλιέργεια φυτών σε φυτοδοχεία-γλάστρες) όσο και με νεότερες καλλιτεχνικές βελτιώσεις και προσθήκες.

Ο Όμηρος στην *Οδύσσεια* περιγράφει τον κήπο του Αλκίνοου που βρισκόταν μέσα στο **έρκος** (περίβολος της αυλής) των ανακτόρων του και τον θεωρεί αγλαό δώρο των θεών προς τον Αλκίνοο:

«και της αυλής έξω,
σιμά στην θύρα, μέγας κήπος
τετράπλευρος, και λίθινος
τον περιζώνει φράκτης,
δένδρ' αυτού μέσα
υψώνονται χλωρά και φουντωμένα
απιδιάς είναι και ροδιές,
λαμπρόκαρπες μηλιές
και με γλυκόκαρπες συκιές ελιές
θυμό γεμάτες».

Οδύσσεια, Η 112-116)

Τα δένδρα μάλιστα δεν ήταν φυτεμένα τυχαία, αλλά κανονικά και κατά έντεχνες συστάδες ή έντεχνους όρχους (ομηρικός όρχατος = όρχος). Η λαμπρότητα της περιγραφής ήταν τέ-

Άποψη της Ακρόπολης και του Ζαππειού όταν ακόμη υπήρχε ο Ιλισός να διαρρέει την περιοχή δροσίζοντάς την όπως στην αρχαία εποχή (τέλη 19ου αιώνα).

τοια ώστε ο κήπος αυτός αποτέλεσε μέτρο συγκρίσεως και αξιολογήσεως για τους αρχαίους, όταν έκαναν αναφορά σε κάποιον άλλο κήπο.

Ο Όμηρος όμως συνεχίζει να εκφράζει το θαυμασμό του και στον κήπο που περιβάλλει το άντρο όπου ζει η Καλυψώ και που είναι μάλλον κάποιο φυσικό τοπίο παρά έργο ανθρώπινο. Ο ποιητής εντυπωσιάζεται κυρίως από το σχήμα και το χρώμα του φυλλώματος των δένδρων, αλλά και τους συνδυασμούς που δημιουργούν μεταξύ των.

Ο κήπος των Εσπερίδων ήταν για τους αρχαίους μια εικόνα του Παραδείσου, βρισκόταν στο δυτικότερο άκρο του τότε γνωστού κόσμου και ήταν το σημείο όπου συναντήθηκαν για πρώτη φορά ο Ζευς με την Ήρα.

Ο πατέρας της Ιστορίας, Ηρόδοτος, αναφέρει τον κήπο του Μίδα (479 π.Χ.) στο όρος Βέρμιο (Μακεδονία) όπου καλλιεργούσε τριαντάφυλλα με εξήντα πέταλα με πολύ έντονο άρωμα.

Η αρχαία ελληνική φιλοσοφία κληροδοτεί στη μελλοντική Αρχιτεκτονική Τοπίου την έννοια της κατανόησης και της έκφρασης του πνεύματος και της ατμόσφαιρας (*genius loci*), που περιβάλλει τους τόπους ειδικής σημασίας και λατρείας (Δελφοί, Δωδώνη, Ολυμπία, Επίδαυρος κ.λπ.). Η πλούσια ελληνική ορολογία της εποχής δε περιέχει τη λέξη «τοπίο» (με τη σημερινή έννοια *landscape*, *paessagio*, *landschaft* κ.λπ.). Σύμφωνα με τον Α. Berque, όμως, η αρχαία Ελλάδα (όπως αργότερα και η Ρώμη) είχαν συνειδητοποιήσει τα τρία βασικά κριτήρια που καθορίζουν το τοπίο σε μια κοινωνία. Είχαν, δηλαδή, τη διάθεση της κατασκευής του κήπου,

όπως δείχνει τόσο η ζωγραφική (αγγειογραφία, τοιχογραφίες) όσο και η ποίηση (Όμηρος, Θεόκριτος), που αποδεικνύουν την ευαισθησία του ανθρώπου της εποχής έναντι του τοπίου.

Η αρχαία Αθήνα είχε τη φυσική βλάστηση που της επέτρεπε το διαθέσιμο νερό των ποταμών (χειμάρρων) που τη διέρρεαν (Ηριδανός, Κηφισός, Ιλισός) ή των πηγών που ανάβλυζαν στα χώματά της (Καλλιρρόη). Οι Αθηναίοι πότιζαν τα ψηλά και σκιερά δένδρα της πόλεως με νερό που ερχόταν με το Πεισιστράτειο υδραγωγείο από τα γειτονικά βουνά.

Το νερό για την πόλη αποκτά τεράστια σημασία για την επιβίωσή της. Η νομολογία του Σόλωνος προβλέπει αυστηρή τιμωρία για όσους κατοίκους παίρνουν νερό από πηγάδι που απέχει περισσότερο από τέσσερα στάδια (740 μέτρα), την εφαρμογή δε του σχετικού νόμου αλλά και την επιβολή των σχετικών προστίμων επιβλέπει ο επόπτης των κρηνών, ιδιότητα αιρετής μορφής. Ο σοφός νομοθέτης δεν μπορούσε να προβλέψει ότι κάποτε θα άρχιζαν μεγάλες διαμάχες μεταξύ περιοχών (Αιτωλοακαρνανία εναντίον Θεσσαλίας για την εκτροπή Αχελώου) ή ακόμη και πιθανοί πόλεμοι για το αγαθό αυτό, που θα κατέληγε σε είδος «ουσιώδες εν ανεπαρκεία».

Οι χώροι όπου γίνονταν μαζικές συναθροίσεις (Αγορά) ή λάμβαναν χώρα αθλητικά γεγονότα (γυμναστήρια) ή παρεχόταν, τέλος, πνευματική εκπαίδευση (Ακαδημία) συμπληρώνονται πάντοτε με βλάστηση. Τα πρώτα δένδρα της Ακαδημίας είναι οι δώδεκα ελιές (**μορίαί ελαίαι**) που προέρχονται από την ιερή ελιά (μάνα, μητρικό φυτό) της Ακρόπολης. Ο Πλάτων κατανοώντας την αξία του φυσικού το-

πίου διδάσκει στην Ακαδημία κάτω από τη σκιά δενδροστοιχιών από πλατάνια, λεύκες και φτελιές που είχε φυτέψει παλαιότερα ο Κίμων (468 π.Χ.), για τον οποίον γράφει ο Πλούταρχος:

«...την δ' Ακαδημίαν εξ ανύδρου και αιχμηράς κατάρρυτον αποδείξας άλσος ησκημένον υπ' αυτού δρόμοις καθαροίς και συσκίοις περιπάτοις.».

Κοντά στην Ακαδημία ο Άτταλος ο Α΄ ιδρύει και άλλο Άλσος που ονομάζεται Λακύνειον προς τιμήν του φιλοσόφου Λακύνδη από την Κρήτη.

Σε δροσερό κήπο κοντά στο Δίπυλο διδάσκει ο Επίκουρος, οι δε μαθητές του είχαν πάρει την ονομασία **«οι από των κήπων».**

Η αγάπη των Αθηναίων για το πράσινο εκφράζεται με το στολισμό των χώρων έξω από την περίμετρο της πόλεως (γυμναστήρια) αλλά και το σεβασμό τους στη σχέση των φυτών με τους θεούς και τη θρησκεία, διατυπώνεται δε με τους αυστηρούς νόμους που συνέταξαν για την προστασία τους:

«Μη εισίτω ίππος, όνος, ημίονος, γίννος, μηδέ άλλο λόφουρον μηδέν. Ει δε και τα πρόβατα εισβάλλει, αποτισάτω υπέρ εκάστου προβάτου οβολόν ο εισβαλών.»

(Ελευθέρη απόδοση: Απαγορεύεται η είσοδος κάθε ζώου ακόμη και των προβάτων, εάν δε κάποια πρόβατα εισέλθουν ο ιδιοκτήτης θα πληρώνει πρόστιμο έναν οβολό για το καθένα.)

Ο διάδοχος του Αριστοτέλη, Θεόφραστος, που υπήρξε και ο μέγιστος βοτανολόγος και φυσιολόγος της αρχαιότητας (287 π.Χ.) αφήνει τον αγαπημένο του κήπο των Μουσών (όπου η σημερινή Πλατεία Συντάγματος στην Αθήνα) κληρονομιά σε ένδεκα φίλους του.

Πολλοί πλούσιοι Αθηναίοι, στους μετέπειτα χρόνους, ζουν σε αγροικίες και εξοχικές κατοικίες (όπως ο Ηρώδης ο Αττικός που είχε έπαυλη στην Κηφισιά), οι οποίες θα αποτελέσουν το πρότυπο και την αρχική ιδέα της ρωμαϊκής επαύλεως (villa). Αλλά και άλλες πόλεις της αρχαίας Ελλάδος ήταν φημισμένες για τους κήπους που διατηρούσαν, όπως η Θήβα, οι Φερές στη Θεσσαλία, η Συκιών (σημερινό Κιάτο) κ.λπ.

Η συνεχής αστικοποίηση και δημιουργία νέων και πιο εξελιγμένων αλλά και πολυπληθέστερων πόλεων κατά την Ελληνική, Ελληνιστική και Ρωμαϊκή εποχή αναζητά και περισσότερη «φύση» μέσα στην πόλη που σχεδιάζεται πλέον για να εξυπηρετήσει την οργανωμένη αστική και δημόσια ζωή. Φυσικά, δεν λείπουν οι εμπειρίες και οι εντυπώσεις που μεταφέρονται από τα πέρατα της Γης (Περσία, Βαβυλώνα, Πριήνη, Μίλητο η οποία χαρακτηρίζεται ως η πρώτη πόλη με ορθολογικό σχεδιασμό του άστεως και του κοινωνικού χώρου από τον 4ο π. Χ αιώνα) και οι οποίες συμπληρώνουν ή μεταλλάσσουν τις αρχικές δημιουργικές σκέψεις.

Το πάρκο, που έχει διαμορφωθεί σήμερα στον ιστορικό χώρο της Ακαδημίας του Πλάτωνος, χαρακτηρίζεται από μεγάλες επιφάνειες που καλύπτονται με χλοοτάπητα. Διακρίνεται όμως μια ιστορική παράλληλη από την έλλειψη χρήσης μεγαλύτερου αριθμού των ειδών που αναφέρονται στην Ιστορία για τον ιστορικό χώρο (πλατάνι κυρίως αλλά και η ελιά).

Η ιστορική εξέλιξη όμως του κήπου στον ευρωπαϊκό χώρο περνά μέσα από την **κηποποιία** της Βυζαντινής περιόδου, όπου ο κήπος μεταλλάσσεται σε χώρο πνευματικής απόλαυσης. Το αυτοκρατορικό ρωμαϊκό πνεύμα του παγανισμού και της λατρείας των ηδονών μετατρέπεται στη νέα φιλοσοφική αντίληψη της ζωής και της αναζήτησης πνευματικής πληρότητας των μοναστηριών. Σ' αυτά εμφανίζεται η πρώτη οργάνωση παραγωγικών κήπων αρωματικών βοτάνων και νωπών κηπευτικών. Τα ανάκτορα των αυτοκρατόρων με περίτεχνες κρήνες, σιντριβάνια, πλούσιες συλλογές φυτών αλλά και ωδικών πτηνών συμβάλλουν στην εξέλιξη αυτής της τέχνης. Τα πρώτα στοιχεία για τη δημιουργία του κήπου της Αναγεννήσεως έχουν πλέον εμφανισθεί στην αρχιτεκτονική. Φημισμένοι κήποι της εποχής, όπως το Μεσοκίπιον που κατασκεύασε ο Θεόφιλος ή το μοναστήρι του Αγ. Γεωργίου του Μαγγανά που ο Κωνσταντίνος ο Μονομάχος προίκισε με κήπους διακοσμημένους με νερά τρεχούμενα και επιφάνειες με λουλούδια μέσα σε πλούσιο γρασίδι, αλλά και ο κήπος του μοναστηριού **Κοσμίδιον** κατασκευασμένος από τον Μιχαήλ Δ' όπως περιγράφει ο Μ. Ψελλός κ.ά., αποτελούν τυπικά παραδείγματα κατά τις περιγραφές της εποχής. Το σχέδιο των κήπων αυτών γενικά προβλέπει ένα τεράστιο σε μήκος τοίχο να περιβάλλει το χώρο (Θεόδωρος

Μελιτινιώτης), όπου μέσα σ' αυτόν υπάρχουν τα διάφορα δένδρα σε ομόκεντρους κύκλους (χοροί). Από αυτούς ο εξωτερικός αποτελείται από κυπαρίσσια, οι αμέσως μετά από τα άκαρπα δένδρα (μη παραγωγικά, διακοσμητικά) και τέλος στο κέντρο τα παραγωγικά κατά ομάδες ειδών (Θεόδωρος Υρτακηνός). Οι κήποι έχουν αποκτήσει άλλη μορφή όπου το περιτοίχισμα διακρίνει την περιουσία αλλά και διασφαλίζει την ιδιωτική ζωή.

Η σκοτεινή περίοδος του Μεσαίωνα έχει περάσει, οι διάφοροι κατακτητές ευρωπαϊκών περιοχών (Μαυριτανοί στην Ισπανία) και οι ταξιδιώτες στη μακρινή Ανατολή (Μάρκο Πόλο) φέρνουν νέα στοιχεία και νέες ιδέες για τη διαμόρφωση του υπαίθριου χώρου, ιδιωτικού και δημόσιου. Καθοριστικό και κεντρικό στοιχείο στη διαμόρφωση αυτή είναι η Πλατεία (ουσιαστική μετεξέλιξη της Αθηναϊκής Αγοράς) που αποτελεί το κοινωνικό και γεωμετρικό κέντρο της πόλης. Το άτομο αποκτά προσωπικότητα, παύει να είναι μέρος ενός απρόσωπου συνόλου, βγαίνει από τα κάστρα και την προσωπική απομόνωση που αυτά επέβαλαν και αρχίζει να ζει μια κοινωνικότερη, με περισσότερες απαιτήσεις ζωή αλλά προσφέρει ποικιλοτρόπως προς το σύνολο.

Έτσι αρχίζει σιγά-σιγά η αρχέγονη τέχνη της κηποτεχνίας, αφού εμπλουτισθεί με διάφορες καλλιτεχνικές ιδέες, να προικίζεται με τα

Το τριαντάφυλλο από τα πολύ παλιά χρόνια είχε ιδιαίτερη και πρωτεύουσα θέση στις επιλογές για τα φυτά ενός κήπου. Είναι το φυτό που χαρακτηρίζεται από μεγάλη ποικιλία ειδών και ποικιλιών, χρωμάτων και αποχρώσεων, αρωμάτων και τρόπων αξιοποιήσεως.

Ο αισθαντικός συνδυασμός χρωμάτων φυτών, ήχων από το νερό που τρέχει και φυσικών υλικών όπως η πέτρα προσδίδει πάντοτε ανυπέρβλητη φυσικότητα στον κήπο.

βιώματα που αποκτά ο αστός της εποχής και να αποτελεί πλέον ιδιαίτερη τέχνη. Αυτή είναι η Κηποτεχνία στα πρώτα της βήματα που ουσιαστικά συνεχίζει μεν να είναι συμπληρωματική δραστηριότητα της Αρχιτεκτονικής, αλλά ιστορικά είναι η μητέρα τέχνη της μετέπειτα επιστήμης της Αρχιτεκτονικής Τοπίου.

Η Ιταλία είναι η χώρα όπου η Αναγέννηση (14ος αι.) θα φέρει την ελευθερία στη σκέψη του ανθρώπου, αλλά και την εκδήλωση της αγάπης του στη φύση, όπως διδάσκει ο Άγιος Φραγκίσκος της Ασίζης. Η δημιουργία καλλιτεχνικών δημιουργημάτων, εξοχικών κατοικιών, κτιρίων, ανακτόρων κ.λπ. που συνοδεύονται με τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου αποτελούν το ορόσημο αλλά και τη χρονική αφετηρία για την ευρωπαϊκή εξέλιξη της Κηποτεχνίας, που θα θεμελιωθεί όμως αργότερα με τη δημιουργία δύο βασικών σχολών, της Γαλλικής και της Αγγλικής.

Στην Ιταλία αρχίζει μια καλλιτεχνική αντιπαράθεση από την εποχή του Πετράρχη μέχρι σήμερα, όπου αναζητείται η χρυσή τομή της συμμετοχής της τέχνης αλλά και της φύσεως στον κήπο και μάλιστα γίνεται αντιδιαστολή μεταξύ της βελτιωμένης και της παραλλαγ-

μένης από την ανθρώπινη παρέμβαση προς την απόλυτα πρωτογενή και αμόλυντη ή απείραχτη από την ανθρώπινη δραστηριότητα. Η διάθεση προβολής και επιδείξεως των πλουσίων ιδιοκτητών, η χρήση του κινούμενου νερού (αναβρυτήρια, μικρά σιντριβάνια, καταρράκτες κ.λπ.), η επαναλαμβανόμενη χρήση σχηματοποιημένων δένδρων και θάμνων, η προσπάθεια της απόλυτης επιβολής του ανθρώπου στο φυσικό περιβάλλον συνεχίζεται ακόμη ιστορικά, αλλά ήδη αρχίζει να ατονεί και να εγκαταλείπεται με αυτές τις καινούργιες ιδέες και κυρίως με την εφαρμογή των αρχών της δεύτερης σχολής (Αγγλικής), που αποστασιοποιείται πολύ από τις προηγούμενες. Η περίοδος του Μπαρόκ (17^{ος} αιώνας) βρίσκει την Ιταλική σχολή στη μεγαλύτερή της ανάπτυξη.

Εμφανίζεται όμως η Γαλλική σχολή που έχει ως κυριότερο εκπρόσωπο αλλά και θεμελιωτή τον Le Notre, «γεωμέτρη των κήπων» της εποχής. Ο μεγαλοφυής αυτός για την εποχή του σχεδιαστής για πρώτη φορά μεταλλάσσει την έννοια του κήπου από προέκταση της κατοικίας σε τμήμα μιας μεγαλύτερης σύνθεσης, του τοπίου. Ο χώρος προικίζεται και με άλλα στοιχεία εκτός από το πράσινο (αγάλματα, αναβρυτήρια